

تقدس چهل

www.ketab.ir

عبدالحسین احمدی ریشهری

پدیدآورنده:	احمدی ریشه‌ری، عبدالحسین -
عنوان:	تقدس چهل
تکرار نام پدیدآور:	عبدالحسین احمدی ریشه‌ری
مشخصات نشر:	قم: صحیفه خرد، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری:	۳۲۴ ص. مصور
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۱۰۳-۰۴-۲
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۳۱۵] - ۳۲۴؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع:	چهل (عدد)
موضوع:	چهل (عدد) - جنبه‌های مذهبی - اسلام
سبب نوع:	چهل (عدد) در ادبیات
شناسه الزوده:	سازمان تبلیغات اسلامی استان بوشهر - حوزه هنری
رده‌بندی کتاب:	۱۳۹، ۳ الف ۹ ج ۱۶۲۳/ BF
رده‌بندی دیو:	۱۳۳، ۳۵۹
شماره ملرک:	۳۰۲۳۱

تقدس چهل

عبدالحسین احمدی ریشه‌ری

- ناشر: صحیفه خرد ■ نوبت چاپ: اول / ۳۹۴
- طرح جلد: سمیه غریبی ■ حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: سیمه ایزدپناه
- لیتوگرافی: ترام اسکندر ■ چاپ: زیتون
- شمارگان: ۱۰۰۰ ■ قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۰۳-۰۴-۲
- تلفن ناشر: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۱۹۸

فهرست

۱۱	پیش سخن.....
	فصل یکم
۱۷	سر آغاز.....
۳۳	تأثیر چهل در ذهن گردآورندگان «تواتر».....
۳۵	... در چهل سالگی عمر انسان.....
۳۹	چهل سالگی عمر در پندار «چینی‌ها و ژاپنی‌ها».....
۴۱	سرشته شدن گل آدم (ابوالبشر) در چهل بامداد.....
۴۴	— اما «حدیث» چیست؟.....
۴۷	اربعین گرایان.....
۵۷	چله‌نشینی.....
۵۹	اربعین حسینی.....
۶۳	در سبب جهان‌شمول بودن چهل‌گرایی.....
۷۰	کشتن چهل کنیز و چهل اسب.....
۷۳	نشان چهل در باورهای فرهنگی — اعتقادی و عرفانی مردم ایران.....

۷۵	چهل؛ در زبان تمسخر و کنایه و تمثیل
۷۹	چهل‌های خرافی در آداب و اعتقادات
۸۵	در فولکلور ایران و در افسانه‌های ایرانیان
۸۹	در افسانه‌های ایرانیان
۱۰۵	در استان بوشهر
۱۰۷	در باورهای دینی شیطان‌پرستان
۱۱۰	... در نام بادی‌های ایران
۱۱۳	در موردهای تریبی
۱۱۷	چکله در نام مکان‌ها، آب‌های ...
۱۱۹	... در نام کوه‌های ایران
۱۲۳	... در نام رودها و رودنامه‌ها
۱۲۳	چل در تلفظ عامه

فصل دوم

۱۲۵	در کلام پارسی‌گویان
۱۲۶	نخست در کلام دقیقی توسی - عنصری بلخی
۱۲۷	در کلام فردوسی (در شاه‌نامه)
۱۵۸	فرخی سیستانی
۱۵۹	«گرشاسب‌نامه» اسدی توسی
۱۷۵	ویس و رامین (فخرالدین اسعد گرگانی)
۱۷۹	ناصر خسرو (قبادیانی)
۱۸۰	قطران تبریزی
۱۸۲	مسعود سعد سلمان - سنایی غزنوی - خاقانی شروانی
۱۸۷	نظامی گنجیه‌ای

۱۹۵	 منطق الطیر (عطارد نیشابوری)
۱۹۷	 مثنوی جلال‌الدین بلخی
۱۹۸	 سعدی
۲۰۰	 ابواسحاق اطعمه - سلمان ساوجی
۲۰۱	 حافظ شیرازی - کلیم کاشانی
۲۰۲	 دیوان لطفعلی آذر بیگدلی
۲۰۶	 انوری

فصل سوم

۲۰۷	 در اساطیر ایران
۲۰۸	 تاریخ تمدن ایران ساسانی
۲۰۹	 تاریخ طبری
۲۱۶	 مروج الذهب مسعودی
۲۱۷	 ترجمه‌ی تفسیر طبری
۲۲۵	 قانون ابن سینا
۲۲۶	 تاریخ بیهقی
۲۲۷	 تجارب الامم
۲۲۹	 عجایب المخلوقات و غرایب الموجودات
۲۳۰	 سمک عیار
۲۳۲	 نصیحة الملوک
۲۳۳	 تاریخ سلاجقه - ترجمه تاریخ یمینی - سفرنامه کلاویخو
۲۳۴	 تذکرة الاولیاء

۲۴۹	سفرنامه ابن بطوطه
۲۵۴	ابن اثیر
۲۵۷	صفوة الصفّا
۲۶۰	شاه اسماعیل اول
۲۶۰	سفرنامه‌ی شاردن
۲۶۶	خواجّه تاج‌الدین
۲۶۷	بحار الانوار مجلسی
۲۷۲	هزار و یک شب (ف لیلا و لیله)
۲۸۵	قضاوت‌های حضرت امیر
۲۸۷	ایلیاد و اُدیسه
۲۸۹	... در کتاب‌های تازه تألیف
۲۹۳	پسین گفتار
۳۰۳	در تاریخ جنگ‌های پیامبر (ص)
۳۰۶	... در طبقات سعد
۳۰۸	... در کتاب امیر ارسلان
۳۰۹	... در کتاب سلجوقیان و عُز در کرمان
۳۱۰	در سه کتاب صادق هدایت
۳۱۱	چهل در تمثیل «گویی سر آشپختر را آورده»
۳۱۲	... در رساله توضیح المسایل
۳۱۲	و در احکام خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها
۳۱۵	کتاب‌هایی که از آن‌ها در این دفتر استفاده شده است

پیش سخن

در پیش گفتار مجلد سوم سنگستان، در باب نمود چهل گرای - که قرار بود آن را هم در نگارش بیاورم - به عرض خوانندگان عزیز رسانیده بودم که چون سمند دل دادگی من در عرصه پژوهش گری، پستی و چالاکی خود را از دست داده، از فرزندگان دانش پژوه می خواهد همتی بدرقه راه کرده و گام را در پیش بگذارند. اما چون دیدم آواز رسا از کسی بر نیامد امید را به زندگی خود برگردانیده و بر آن شدم تا خود آن را به انجام برسانم.

شاید خواننده گرامی در همان نگاه نخست به این دست پخت نیم خام، بگوید که این نگارنده زحمت بی هوده بر خود روا داشته و به حدیث رساله مدهای روی آورده که حلاوت سخن نو را ندارد.

سخن بر همین پندار هم که باشد، تمام تیرهای انتقادی که به سوی ما رها گردد، مایه دل تنگی نمی داند و حتا بر خود بسی می بالد که توانسته است آن راه نیمه کاره را؛ گرچه هنوز به آخر نرسیده، نیز به پایان برساند، البته نه بدان گونه که شاید کوشنده ای بخواهد آن صندوق انباشت از چهل باوری هایی که در بخش های آینده کتاب خواهیم آورد، را از دریچه پندار آسمانی بنگرد.

سخن؛ در باب خاستگاه چهل است و چهل گرایی،

و ذهنیت نویسندگان و مورخان در نگارش آن،

و باور عوام در اعتقاد به آن،

و ژرفاندیشی پژوهنده در نگاه به آن.

بر نگارنده این سطور روشن است که دست زدن به چنین کاری شیفتگی در انجام دادن کار می‌خواهد و بیش‌کار فراوان. این را هم می‌دانم که پی بردن به منشأ پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی گاهی بسیار سخت و گاه آسان است؛ و این آسانی شناخت هم جز با سخت‌کوشی به دست نمی‌آید.

بدیهی است ذهن کنجکاو و پرسشگر کسی که رودخانه‌ای را می‌پیماید و می‌خواهد بداند سرچشمه رود از کجاست! با کمک جغرافیادان حتماً به پاسخ مطلوب خواهد رسید. اما آن‌گاه که از مسیحیان می‌شنود و در کتاب برخی مفسران^۱ می‌خواند که: «عیسا پس از به صلیب کشیده شدن و دفن کردن او، و باره زنده شدن ۴۰ روز به آسمان صعود کرد»^۲، در این جا ذهن آگاه و بیدار او استناد به قرائن کرده و می‌گوید: مگر در قرآن (سوره نسا/۱۵۷) نیامده که: ... مَا قُتِلُواْ وَ مَا صَلَبُواْ وَ لَٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ، (او را نکشتند و او را بر دار نکشیدند، اما امر بر ایشان مشتبه شد).

۱- در باب گفته‌ی مفسران: نک: تفسیر ابوالفتح، ج ۳، ص ۳۲۲. و تفسیر ابوالمعاصن جرجانی، ج ۲، ص ۳۰۳.

به نقل از: فرهنگ فارسی، محمد معین، ج ۵ (اعلام)، ص ۱۲۲۳.

۲- نک: فرهنگ فارسی معین، همان مجلد و همان صفحه.

پس بدون تردید درخواهد یافت که آن مدت زمان ۴۰ روزه؛ ساخته فهم عوام و پندار برخی مفسران بوده و در دایره خرد جمعی نمی گنجد.

این را می دانیم که موسا کلیم الله و عیسا بن مریم و حضرت محمد (ص) هر سه، در چهل سالگی عمر به پیامبری رسیده بوده اند، و بنی اسرائیل چهل سال در صحرای سینا سرگردان می بوده اند.

اما آیا جز این پندار آسمانی می توان باور کرد که گل «آدم ابوالبشر» در ۴۰ روز (چهل صبح، چهل صبح، چهل سال) سرشته اند؟! و توفان نوح ۴۰ شبانه روز پیایی وزیدن گرفته بوده؟!،

و «هرمزد» (اهورا مزدا) آسمان را در ۳۰ روز بیافریده؟!،

و ضحاک ماردوش در چهل سال مانده به آخر عمرش خواب سه تن جنگاور در تازش به خود؛ را دیده بوده؟!،

و نیز نشان چهل سال در کارنامه زندگی: اسحاق - عیسا - کالیب - جدعون -

عبدی - ایشبوش - داود - ابشالوم - سلیمان و «یهو یهواش»؛ انبیای میران و پادشاهان بنی اسرائیل که شرح آن در «تورات» آمده، آیا می شود به همین آسانی باور کرد و از سر آن گذشت؟

به هر روی، پایه پندارگرایی سست است و دریای علم بی حد و کنار، ولی شایسته

است آن فرسوده کلیدهای اسطوره ای را در چاه زمان خود انداخته و باورمندان عهد

کهن و حتا امروز را هر کدام، در باور خود به قبول آن راحت گذاشت.

در پایان این گفتار مراتب سپاس‌داری و حق‌گزاری خویش را از فرزندگان ذیل که یاری و پای‌مردی آنان در انتشار این اثر ناچیز سهمی بسزا داشته است ابراز می‌دارم. آقای سید محمد حسین سیدزاده رئیس حوزه هنری استان بوشهر، آقای فرید میرشکار معاون حوزه هنری استان بوشهر.

همچنین بر خود فرض می‌دانم که سپاس‌گزاری خود را از این یاری‌رسانان دیگر:

- استاد گران‌مایه آقای عبدالحسین کنین که از گفتار ایشان سود بسیار جسته‌ام،
- استاد فرزانه آقای نجیب آهوچهر که از سخنان آن بزرگوار بهره‌ی فراوان برده‌ام،
- دوست عزیز قدیم آقای علی‌رضا مظفری‌زاده که با کمال محبت کتاب‌های خود را در باب چهل داشته‌ها در اختیارم گذاشته است،
- دوست باوفای دوره‌ی دانشگاهی و نویسنده باذوق اصفهانی آقای باقر قربانی هویه که از راه لطف دست‌نوشته‌های نگارنده را در مطالعه گرفته و خطاهایی که به نظر می‌رسید به اصلاح آورده است.
- و خانم نغمه ایزدپناه (فرزند زنده‌یاد علی‌اکبر ایزدپناه) که حروف چینی و صفحه‌آرایی کتاب را به عهده گرفته و خرده‌گیری‌های وسواس‌آمیز مرا با گشاده‌رویی تحمل کردند و کوشیدند تا حد مقدور کتاب را زیبا و کم‌غلط بیارایند، در این مقام شایسته است که از زحمات‌های ایشان نیز تشکر کنم.

این را هم باید بگویم: شک نیست که تدوین این دفتر را نمی توان پربارترین پژوهش درباره عدد چهل و منشأ پیدایی آن دانست. اما اگر این مختصر، نخستین گام در این راه به حساب آید مولف پاداش خود را دریافت داشته است.

نیز لازم است به این نکته هم اشاره شود: در دلم بود که قبل از چاپ و انتشار مجموعه‌ای که در پیش رو دارید، نخست «تقدس سه در جهان، ایران و بوشهر» - در مجلد سوم سنگستان - که در پای آن زحمت بسیار کشیده‌ام به چاپ برسد. اما چه کنم که سعی من و دو یارم بدر

البته هنوز هم انتظار آن را دارم، هر چند امیدواری واهی بدتر از ناامیدی است.